



SURİYE GELİŞMELERİ SONRASI SURİYELİ MÜLTECİLER: TÜRKİYE'DE RİSKLER

Dilek CANYURT*

ÖZ

Türkiye jeopolitik konumu gereği geçmişten bu yana mülteci sorunu ile sık sık karşılaşmaktadır. Zaman zaman ise bu sığınmalar toplu olarak gerçekleşmektedir. Suriye'de başlayan kriz neticesinde ilki 2011 yılında gerçekleşen, Suriye'den gelen toplu sığınmalar da bu türdendir ve beraberinde ekonomik, siyasal, toplumsal ve güvenlik anlamında pek çok sorunlar getirmiştir. Bugün en güncel haliyle sadece barınma merkezlerinde 200 bini aşkın Suriyeli mülteci bulunmaktadır ki bu kadar büyük sayıda mültecinin Türkiye ekonomisine ve toplumsal yapısına negatif etkileri olacağı açıktır. Ayrıca özellikle bu sorunun beraberinde Suriye ile Türkiye arasında olası bir savaşa yol açabileceği ve Türkiye'deki Sünnilerle Aleviler arasında bir çatışmayı tetikleyebileceği ihtimali ise en önemli riskleri oluşturmaktadır. Türkiye açısından bu denli büyük riskler taşıyan meselede ise Türkiye hükümeti çeşitli taraflarca eleştirilmekte; bazıları mültecilerin hukuki statülerini sorgularken, bazıları da Türkiye'yi Suriye'deki iç savaşta tarafmış gibi davrandığı için tenkit etmektedir. Görülen odur ki özü itibariyle insani yardım niteliği taşıyan bu sorun Türkiye için oldukça sıkıntılı bir konudur. Diğer taraftan ise sorunun çözümü adına Batılı devletlerin çok gevşek davrandığı ve çözüm adına aktif olmaya isteksiz oldukları gözlemlenmektedir. Bu durum ise Türkiye'yi daha bir zor duruma itmekte ve ne yazık ki bu sorunun yakın zamanda çözüleceği öngörülememektedir. Bu nedenle Türkiye'nin stratejisini çok iyi ayarlaması gerektiği açıkça gözükmemektedir.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli mülteciler, mülteci hukuku, Türkiye-Suriye ilişkileri, Alevi, Sünni

SYRIAN REFUGEES AFTER EVENTS IN SYRIA: RISKS IN TURKEY

ABSTRACT

Due to its geopolitical position, Turkey is quite familiar with the problem of refugees for a long time. These asylums were occurred from time to time. As a result of the crisis in Syria, Syrian mass refugees that first started in 2011, were of these kind and they have brought many problems like; economical, political, social and security. Currently, there are over 200 thousand Syrian refugees located just in shelters in Turkey and it is obvious that such a big number have had negative effects on the Turkish economy and structure. Furthermore, especially the possibility of this problem might lead to war between Syria and Turkey, and trigger a conflict between Sunnis and Alevis, live in Turkey. With such great risks for Turkey in this matter, Turkish government has been criticized by various sides; while some questioned the legal status of refugees; others criticized Turkey for taking sides in the civil war in Syria. It seems that this problem, humanitarian aid in this essence, is quite a troublesome issue for Turkey. On the other hand, the Western States are observed to act very loose and are reluctant to be active on behalf of solution. Therefore this situation is pushing Turkey towards on even more difficult position. Unfortunately this problem can't be foreseen to be solved in the near future. Therefore Turkey's strategy has to be adjusted well, seemed clear.

Key Words: Syrian Refugees, refugee law, Turkey-Syria relationships, Alevi, Sunni

* Öğr. Gör. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, dcanyurt@gmail.com



GİRİŞ

Türkiye coğrafi olarak son derece sorunlu bir bölgenin tam orta yerindedir. Türkiye'yi çevreleyen ülkeler hem siyasi olarak istikrarsız hem de ekonomik olarak zayıf ülkeler olmakla birlikte, aynı zamanda Türkiye dünyanın en fakir bölgesi olan Afrika'dan Avrupa'ya da geçiş güzergâhıdır. Türkiye'nin bu coğrafi konumu dolayısıyla da mülteci sorunlarıyla sık sık karşılaşması kaçınılmaz bir gerçek olagelmıştır. Bölgenin ekonomik ve siyasi anlamda sorunları bitmediği sürece Türkiye'nin mülteci sorunu da biteceğe benzememektedir. Bu karmaşık bölge 2010 yılı sonlarında başlayan 'Arap Baharı' tabir edilen sürecin de etkisiyle daha bir dengesiz hale gelmiştir Özellikle Arap coğrafyasında baş gösteren ve "Arap Baharı" olarak nitelendirilen ayaklanmalar sonucunda Arap devletleri ciddi etkilenmiş, başta Tunus ve Mısır olmak üzere devletlerin eski yöneticileri değişmiştir. Bu gelişmelerin etkisinde Suriye'de de halk yönetime karşı gösteri düzenlemiş ve devlet yönetiminin halka karşı güç kullanmaya başlaması ayaklanmalara yol açmış ve bu durum nihayetinde ülkede iç savaşa dönüşmüştür. Bütün bu gelişmeler can güvenliği korkusu yaşayan yüz binlerce Suriyeliyi başta Türkiye olmak üzere diğer komşu ülkelere kitleler halinde sığınmak zorunda bırakmıştır. Bu durum Suriye'deki sorunların Türkiye'ye birer yansıması olarak kendisini göstermiştir. Herhangi bir ülkeye bu denli çok miktarda sığınmacının gelmesinin o ülke için önemli güvenlik, ekonomik ve siyasi sorunlar doğuracağı açıktır. Dolayısıyla göç süreci uzadıkça da sığınmacıların o ülkeye getirdiği maliyetler de artmaktadır. Bu durum Türkiye için de geçerlidir. Türkiye 2011 Nisan ayından beri Suriye'den gelen sığınmacıları barındırmaya ve diğer nitelikli sorunlarla baş etmeye çalışmaktadır. 2013 yılının ilk aylarında Beşşar Esed'in açıklamaları ve bu meselede ABD, BM ve AB ülkelerinin de pasif kaldığı düşünüldüğünde yakın bir zamanda bu meselenin çözüme ulaşacağı beklenmemektedir. Bunun yanında Türkiye'nin Suriye'deki sorunları bir iç meselesiymiş gibi kabullenmesi ve bunu da Suriye ile olan sınırın uzunluğuna ve insani nedenlere bağlıyor olması ve bu meselede tarafmış gibi davranarak muhaliflerin yanında yer alması sorunları daha da girift bir hale getirmiştir.

Son dönemde Türkiye ile Suriye arasında 1923'den beri hiç olmadığı şekilde artan iyi ilişkiler, son on yılda oluşturulan dostluk bağları; vizelerin kaldırılması, artan ticaret ilişkileri, bu gün yerini gittikçe artan ve her an savaş beklentisine bırakan bir ortama bırakmıştır (Phillips, 2012:137). Aslında Türkiye Esed rejimiyle diyaloglarını son ana kadar kopartmamış barışçıl çözümler adına da enerjisini sonuna kadar sarf etmiştir. Bu niyetini Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Suriye'de direniş hareketlerinin ilk patlak verdiği dönemlerde gelişen ilişkilerin verdiği özgüvenle Esed ile 9 Ağustos 2011'de barış ortamının tesisi adına altı saatlik görüşme yaparak (<http://www.bbc.co.uk>, 20.12.2012) belli etmiştir. Erdoğan 2011 yılında Esed'i ekonomik, siyasi bir dizi reforma davet ederken Esed'in aslında bir diktatör olduğunu ve diktatör bir rejimden bunun beklenemeyeceğini hesaba katmamıştır. Gelinen noktada ise Türkiye direniş hareketinde anahtar bir rol almıştır (Taşpınar, 2012: 137). Bu durum Türkiye'nin bölgesel olarak durumunu daha da karmaşık hale getirmiştir. Bir ülkenin sınır komşusunda patlak vermiş bir iç savaştan ekonomik, siyasi ve güvenlik gibi alanlarda riskli duruma düşmesi olağan bir şeydir. Fakat mücadele eden taraflardan biriymiş gibi davranması pek çok olumsuz sonucu beraberinde getirebilecektir. Türkiye'nin Suriye ile bu denli ters-yüz olan ilişkilerinin temelinde de bu durum yatmaktadır. 2014 yılı itibariyle gelinen noktada Türkiye'nin bu bölgede zuhur etmiş El-Kaide temelli radikal İslami örgüt IŞİD'e yardım etme iddiaları pek çok yabancı devletin gayri resmi ağızlarından ifade edilmiş



ve bu durum ise yıllarca bölge ülkelerine demokrasi timsali tek Müslüman ülke olarak gösterilen Türkiye'nin imajına leke sürmüştür.

Zaten Suriye hükümeti de ilk zamanlardan beri Suriye'deki muhalif 'Müslüman Kardeşler' grubunu desteklediği için Türkiye'yi suçlamaktadır ki buna bir de terör örgütlerini destekleme iddiası eklenmiştir. Ankara mezhepsel farklılıkları öne çıkarmaktan kaçınsa bile, Suriye'deki Sünni kesime Türkiye'nin destek verdiği de yadsınamaz bir gerçektir. Gerçekte de büyük bir çoğunluğu Sünni olan Türkiye'de Alevi küçük bir kesimin Suriye'de ki Sünnileri katlediyor olması kamuoyunu da rahatsız etmektedir. Bu nedenle de Türk hükümeti Sünnilere olan sempatisini ve Alevilere karşı önyargılarını zaman zaman da olsa belli etmektedir (Taşpınar, 2012: 137). Ancak yine de Türkiye'nin yaklaşımını sadece mezhepsel yakınlığa bağlayarak yorumlamak daha önceki dönemlerde Esed'le tesis edilmiş yakın ilişkileri açıklanamaz hale getirecektir. Zira Esed'in Alevi olması gerçeği yeni bir şey değildir ve Türkiye bu durumunu farkına yeni varmış da değildir. Türkiye-Suriye ilişkilerindeki dönüşümü mezhepsel bağlamda açıklamaya çalışmak bu tür mezhep çatışmalarını körükleyecek bir yaklaşım olsa gerektir.

2014 verilerine göre BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin verilerine göre Türkiye'deki kayıtlı mültecilerin sayısı 1 milyonu aşmış durumdadır (<http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=224>, 12.12.2014) bu rakamlar sürekli değişiklik arz etmektedir. Bağımsız Sağlık Sendikasının hesaplamalarına göre mültecilerin Türkiye'ye olan maliyeti 7 milyar Türk Lirasını bulmuştur (<http://www.bagimsizsaaglik-sen.org.tr/faaliyetler/haberler/item/281-suriyeli-multecilerin-turkiye-ye-maliyeti-8-bakanligin-butcesini-gecti.html>, 12.12.2014). Türkiye'nin ise bu denli kalabalık bir mülteci grubu ile gelecekte ortaya çıkabilecek ekonomik, toplumsal ve güvenlik anlamında pek çok sorunu göğüslemek durumunda kalacağı açıkça gözükmektedir. Bu noktadan sonra ise Suriye'den mülteci akınının Türkiye'de ve Bölgede ne gibi sorunlara gebe olduğunu kimse bilememektedir. Bu yazımızdaki analizlerimizde ise şu ana kadar ortaya çıkmış sorunlar ve olası sorunlar üzerinde tartışılacaktır. Bu mesele incelenirken öncelikle yurt içi ve yurt dışı basından en çok tenkidi alan mültecilerin hukuki durumları incelenecek, daha sonra ise Türkiye'de ki bulunan mülteci kamplarının fiziksel durumları ve mültecilerin sayısı gibi verilere değinilecektir. Daha sonra ise Suriyeli sığınmacıların Türkiye veya bölgede yol açtığı/ açabileceği problemler mercek altına alınacaktır.

TÜRKİYE'DE SİĞINMACI GERÇEĞİ VE SURIYELİ MÜLTECİLERİN HUKUKİ KONUMU

Orta Doğu, Irak, Afganistan ve Kafkaslar ile kısmen Afrika' da meydana gelen olaylar ve istikrarsızlıklar sebebiyle Türkiye gerek bölgeye yakınlığı gerekse kıtalar arası geçiş güzergâhı olması nedeniyle Cumhuriyet döneminde de özellikle son 20 yıldır artan şekilde sığınmacıların uğrağı haline gelmiştir (Demir ve diğerleri, 2011: 35). Türkiye'ye zaman zaman bölgesel problemlerin etkileriyle farklı ülkelere kitleli sığınmacılar giriş yapmışlardır. Bunlardan bazılarını değinecek olursak; 1979'da İran'da devrilen Şah rejiminin arkasından kurulan Humeyni rejimi ve de İran-İrak Savaşı'nın ardından tahmini rakamlara göre yaklaşık bir milyon İranlı Türkiye'ye sığınmıştır. 500.000 Kürt de (İçduygu ve Toktaş, 2005: 30) 1991 Körfez Savaşı sırasında çıkan zulüm korkusuyla Irak'tan Türkiye'ye sığınmıştır (<http://irak.ihh.org.tr>, 27.12.2012). Sonuç olarak bu sığınmacıların çoğu geri dönmüştür, 1980'li yılların sonunda ise Türkiye'ye Türk kökenli 300.000 Bulgaristan



göçmeni gelmiş bunların da daha sonra yarısından fazlası sonradan Bulgaristan'a geri dönmüştür. 1990'lı yılların sonunda Türkiye'ye sığınan yaklaşık 25.000 Bosnalının çoğu da Dayton Antlaşması'ndan sonra ülkelerine geri dönmüştür (İçduygu ve Toktaş, 2005: 30). Buradan hareketle Türkiye'ye gelen sığınmacıların Suriye'de taşlar yerine oturduğunda geri döneceklerini öngörmek yanlış olmasa gerektir.

Genel olarak Türkiye'nin göç sorununa değinecek olursak, Uluslararası Göç Organizasyonu'na göre Türkiye'den diğer ülkelere yılda 300 bin sığınmacı geçtiğini tahmin edilmektedir. Türkiye'nin resmi verileri ise bu sayıyı 90–100 bin arası olarak vermektedir. Bu resmi rakamlar, Türkiye'yi terk etmek üzereyken yakalanan kaçakların sayısıdır. Oysaki emniyet yetkililerinin ifadelerine göre, İstanbul'da 1 milyon civarında yasadışı göçmen yaşadığı tahmin edilmektedir (Adlı, 2006). Bu veriler ışığında, sığınmacı problemi; gerek kitlesel ve zorunlu nedenlerle gerek ise küçük gruplar halinde ekonomik amaçlı göçler olsun Türkiye için önemli bir sorun olarak gözükmektedir. Aslında mülteci sorunu sadece Türkiye'nin değil bütün dünyanın sorunudur ve özellikle bu sorunla II. Dünya Savaşı sonrasında yüzleşen dünya devletleri çözüm amaçlı olarak, mültecilerin hukuki statülerini ve aynı zamanda mülteci haklarını düzenleyen 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolü'nü imzalamışlardır (Deniz, 2009: 190). Türkiye de ilgili sözleşmeyi imzalayan ülkelerden biridir. Bir farkla ki bu sözleşmeye coğrafi çekinceyle taraf olmuştur ve sadece Avrupa ülkelerinden gelenleri mülteci olarak tanımaktadır (<http://www.tbmm.gov.tr>, 20.12.2012). Avrupalılar dışında kalan kimselerin; sosyal, ekonomik ve güvenlik kaygıları nedeniyle konulmuş olan çekince nedeniyle sığınmacı olarak kabulü ancak üçüncü bir ülkeye gönderilmesi aşamasında olabilmektedir. Bu durumda olan kişilere Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından üçüncü bir ülke bulunana ve yerleştirilene kadar geçici koruma sağlanmaktadır (Demir ve diğerleri, 2011: 41). Bu gün konuyla ilgili yeni kanun yürürlüğe girse bile eski düzenlemelere baktığımızda; biri Arapça diğer Türkçe olan mülteci ile sığınmacı arasında kelime anlamı bakımından her hangi bir fark olmasa da Türkiye'de hukuki statü açısından bu kavramlar farklı içerikte düzenlemiştir. 30 Kasım 1994 tarihinde resmi gazetede yayınlanan yönetmeliğin, 3. Maddesi itibarıyla Türkiye, Avrupa'dan gelenleri *mülteci*, Avrupa dışından gelenleri *sığınmacı* statüsünde kabul ederek, aynı anlama gelen *sığınmacı* ve *mülteci* arasında Cenevre Sözleşmesinin sağladığı haklar bakımından farklılık getirdiği anlaşılmaktaydı (Dalar, 2013: 47). Buna göre Türkiye sığınmacı olarak nitelendirdiği kişilere taraf olduğu Cenevre sözleşmesinden kaynaklanan hak ve özgürlükleri sağlamak zorunda olmayarak serbest davranabilmekteydi.

Yukarıda ifade edildiği üzere Türkiye gerek münferit gerekse toplu sığınma olayları ile sürekli karşılaşan bir konumdadır. Ancak Türkiye'nin hukuki mevzuatı, karşılaşılan durumlar için yeterli gelememekte, gerek mülteciler gerekse devlet kuruluşlarını sıkıntılı durumlara sokabilmekteydi. Bu yetersizliğin giderilmesi adına 1994 yılında yürürlüğe giren 6169 sayılı İltica Yönetmeliği'nde tanımlanan mülteci kavramı ise, sadece Avrupa'da meydana gelen olaylar nedeniyle sığınan yabancıları kapsamaktaydı (Demir ve diğerleri, 2011: 290). Bu durumda bu yönetmelik de ortaya çıkan problemleri çözme noktasından uzaktı. Türkiye'de iltica ve göç konularını içeren anayasal ve yasal düzenlemeler yoktu. Sadece yönetmelik ve genelgelerden oluşan mevzuat mevcuttu. Bunlar ise yetersiz kalmaktaydı. Bu konuyla alakalı olarak AİHM'nin son yıllarda Türkiye'yi mahkûm eden çok sayıda kararı olmuştur. Bu gibi nedenler dolayısıyla hükümetin çeşitli çalışmaları olmuş ve 11 Nisan 2013 tarihinde 'Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu' Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Buna göre, 'mülteci', 'şartlı mülteci' ve 'ikincil koruma' şeklinde üç yeni



tanımlama ve beraberinde yeni haklar getirmiştir. Fakat içeriklerine baktığımızda Cenevre Sözleşmesindeki çerçevenin dışına çıkmadığı ‘mülteci’ statüsünün sadece Avrupa Ülkelerinden gelenlere tanındığı diğer ülkelerden göç etmek durumunda olanlara ise ‘şartlı mülteci’ statüsü sağlandığı ve diğer bir ülkeye yerleşene kadar Türkiye’de ikametlerine izin verildiği anlaşılmaktadır. Diğer bir statü olan ikincil koruna ise diğer statülere uymayanlar için uygulanacaktır. Ayrıca bu kanunun 91. Maddesine göre ülkemize toplu olarak gelen sığınmacılar için ‘geçici koruma’ sağlanabileceğine dair hükümler yer almaktadır (<http://www.resmigazete.gov.tr>, 21.12.2013). Böylece Suriyeli mültecilerin hukuki statülerine açıklık getirilmiş olmaktadır.

Türkiye’deki mültecilerin nasıl bir hukuki prosedüre tabi olduklarına kısaca değindikten sonra Türkiye’nin güncel bir problemi olan Suriyeli mültecilerin hukuki konumlarına değinmek gerekirse, İlk olarak yeterli mevzuat olmadığından dolayı Suriyeli mültecilere Suriye’de ki durum düzelene kadar geçici koruma anlayışına bağlı olarak ‘misafir/ geçici koruma’ statüsü verilmiştir (Dalar, 2013: 46). İşte bu ‘geçici koruma’ statüsü tanınan Suriyeli mültecilerin konumları ise belirsizlikler taşımaktaydı. Suriyeli mültecilerin, Türkiye Devletinin “misafirleri” olarak adlandırılmaları ile 1994 Türk Sığınmacı Yönetmeliği’nin tam uygulanmasının sağlayacağı minimum güvencelerden dahi yoksun kalmakta oldukları iddia edilmekte ve eleştirilmekteydi (<http://www.madde14.org>, 28.12.2012). Bu gün gelinen noktada ise Nisan 2013 de çıkarılan kanunla birlikte bu sorunların çözümü adına ‘Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’ kurulmuş olup Suriyeli göçmenlerin statüleri hukuki bir mevzuata oturtulmuş bulunmaktadır (<http://www.resmigazete.gov.tr>, 21.12.2013). Hali hazırda bu kanun çerçevesinde Suriyeli sığınmacılar öncelikle ‘geçici koruma’ statüsüne alınacak daha sonra şartları uygun olanlar ‘şartlı mülteci’ statüsüne alınacak ve altı ay sonra ise çalışma iznine kavuşabileceklerdir (Sarıoğlu, 2013, <http://www.hurriyet.com.tr>, 23.08.2013). Görülen odur ki Suriyeli mülteciler açısından çok önemli bir adım atılmıştır.

Diğer bir eleştiri konusu ise mülteci kamplarının sınıra bu kadar yakın olmasının mülteci hukukuna aykırı olduğu ve bu yakınlıktan amacın silahlı muhaliflerin Suriye’ye giriş çıkışlarının kolaylaştırılması adına Suriyeli muhaliflere destek amaçlı olduğu şeklindedir (<http://www.rasthaber.com>, 29.12.2012). En çok eleştiri de Apaydın kampındaki Özgür Suriye Ordusu mensuplarının hukuki statüsüdür. Aslında hukuki açıdan da BM mevzuatı asker de olsalar mülteci kamplarında kalanların herhangi bir silahlı mücadeleye doğrudan ya da dolaylı katılımını yasaklamaktadır. Sığınmacı statüsü, hiçbir askeri faaliyete olanak tanımamaktadır. Özellikle büyük tartışmalar sebep olan Apaydın kampı Özgür Suriye Ordusu’nun sınır ötesi lojistik üssü olduğu şeklinde nitelendirilerek eleştirilmektedir (Güven, 2012, <http://www.hurriyet.com.tr>, 05.12.2012). Görünen o ki Suriyeli mültecilerin barındırıldığı kampların hukuki mevzuatı sorunlu bir alanı oluşturmakta hem Suriyeli mültecilerin konumları ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’ nin kamplardaki Suriyelileri kayıt altına almadığı ve dolayısıyla bunun getirdiği haklardan mahrum kalındığı (Dalar, 2013: 48) hem de Türkiye’nin Özgür Suriye Ordusu’nu destekleme hedefli olduğu yönünde pek çok taraftan eleştirilere maruz kalmaktadır. Yeni yapılan yasa Suriyeli Mültecilerin hukuki statüsüne açıklık getirirse bile, bu yasal değişimin getirilen tüm eleştirilere tatminkâr yanıtlar verdiğini ve tüm problemlere çözüm üretebilecek bir açılımı getirmiş olduğunu iddia etmek mümkün gözükmemektedir.



TÜRKİYE’DE SURİYELİ MÜLTECİLER

Suriye’de meydana gelen iç karışıklıkların artması ve sürecin bir iç savaşa dönüşmesiyle öngörülebilir bir sonuç olan Suriye’den mülteci akını, ilk mülteci gruplarının 2011 yılının Nisan ayı içerisinde Türkiye’ye gelmesiyle başlamıştır. Bu durumun artarak devam etmesiyle Mayıs 2011 tarihinden itibaren, Hatay ili Yayladağı, Altınözü ve Reyhanlı ilçelerine gelen Suriyeliler için, ilk etapta buralarda kurulan çadır kentler hazırlanmıştır (<http://www.afad.gov.tr>, 25.12.2012).

Her geçen gün Suriye’den Türkiye’ye sığınan mülteci sayısı artmaktadır. BMMYK’e göre; Türkiye-Suriye sınırında bekleyen 60.000’i aşkın mülteci vardır ve 33.000’den fazla mülteci Türkiye’ye illegal yollarla girmiş durumdadır. Türkiye ise Suriye’den gelen mültecilere bütün imkânlarını seferber etmiştir. Bu gün itibarıyla çadır kentlerde bulunan Suriyelilere sunulan imkânları ise TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu 2012 yılında açıkladığı raporunda şu şekilde açıklamıştır:

“Çadır kentlerde yiyecek, sağlık, güvenlik, sosyal aktivite, eğlence, eğitim, ibadet, tercümanlık, temizlik hizmeti ve diğer ihtiyaçlar doğrultusunda çeşitli imkânlar sağlanmaktadır. Sahra hastaneleri ve sağlık merkezleri ile sağlık hizmeti sunulmaktadır. Gerekli hallerde Hatay ilindeki veya diğer illerdeki hastanelere sevk yapılarak tedavileri sağlanmaktadır. Şimdiye kadar 90.000’e yakın muayene yapılmış; 180 ameliyat gerçekleştirilmiştir. Çocukların aşı takvimleri güncellenerek aşı olmaları sağlanmıştır. İnceleme tarihi itibarıyla 17 kişi Suriye’deki olaylar sırasında yaralanma gibi çeşitli sebeplerden ötürü hayatını kaybetmiş, buna karşılık 162 doğum gerçekleşmiştir. Çadırkentlerde toplam 2299 öğrenci bulunmaktadır ve 147 öğretmen ve çok sayıda idareci eğitim hizmetinde görev almaktadır. Yetişkinler için dikiş nakış, el işi, Türkçe kursu gibi kurslar verilmektedir. Çadırkent sakinlerinin sportif faaliyetlerde bulunmalarını sağlamak amacıyla çeşitli branşlarda spor tesisleri kurulmuş, gerekli malzemeler temin edilmiştir. Sosyal aktivite olarak satranç turnuvası, açık sinema gibi faaliyetler düzenlenmektedir” (<http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari>, 28.12.2012).

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere Türkiye elinden geldiğince iyi imkânlar hazırlamaya çalışmakta, mültecilerin her türlü ihtiyaçlarını karşılamaya gayret etmektedir. Maliye Bakanı Mehmet Şimşek 2013 bütçe görüşmeleri sırasında, Türkiye’nin Suriyeli Mültecilere bugüne kadar 482 milyon Lira harcadığını açıklaması da bunun göstergesi niteliğindedir (<http://www.advertorialhaber.com/multecilerin-turkiyeye-maliyeti>, 19.12.2012). AB’nin açıklamış olduğu Türkiye’nin 2012 ilerleme Raporunda da Suriyeli mültecilerle ilgili olarak insani yardımı başarıyla sağladığı ifade edilmiştir (<http://www.abgs.gov.tr/>, 09.01.2013). En son veriler göre ise AFAD’ın açıkladığı mülteci sayısı sadece barınma merkezlerinde 201.067 kişidir (<http://www.afad.gov.tr>, 21.08.2013). Bu sayıların sadece barınma merkezlerindeki kişilere ait veriler olması, akrabalarının yanında kalanlar ve kendi imkânları ile Türkiye’de yaşamlarını sürdürenler eklendiğinde ise bu rakamın çok daha fazla olduğunu tahmin etmek mümkündür.

Bu gibi zorluklar ve mülteci sayısının her geçen gün artması sonucu 2012 yılının Ağustos ayından bu yana mülteci kamplarının dolması nedeniyle Suriyeli mültecilerin sınır kapılarından geçişleri fiilen durmuştur ve Suriyeli mülteciler Türkiye sınırının Suriye tarafına yığılmış durumdadırlar. Bunun üzerine İnsan Hakları İzleme Örgütü, fazla sayıdaki mültecilerin ülkelerde meydana getirdiği sıkıntıya rağmen Suriyeli mültecilerinin komşu ülkelerin sınırlarından geçmelerine ve yasal olarak kalmalarına izin verilmesi gerektiğini ifade



etmiştir (<http://www.hrw.org/fr>, 24.12.2012). Bu uyarı ise Türkiye ve diğer komşu ülkelerin durumunu açıklar mahiyettedir.

Diğer taraftan Suriyeli mültecilerin sayılarının Türkiye’de ki pek çok ilin nüfusundan bile fazla olması ve mültecilerin ulusal ve uluslararası anlamda hukuki durumlarının yapılan düzenlemeleri rağmen belirsiz olması ve mülteci kamplarının durumlarındaki belirsizlikler (Güçer ve diğerleri, 2013) en belirgin sıkıntılardandır. Ayrıca Türkiye’nin artan mülteci sayısını ekonomik olarak karşılamasının güçlükleri yanı sıra, iç politik baskılar ve güvenlik sorunları gibi nedenlerle bu durumu uzun süre idame ettirebilmesi zor gözükmektedir. Bu nedenle de Türkiye’nin sınırda ‘Tampon Bölge’ oluşturulmasını istemesi beklenen bir şeydir (Taşpınar, 2012: 138). Nitekim Suriye’deki krizi ve Suriyeli mültecileri görüşmek üzere bir araya gelen Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK)’ne, Fransa’nın daveti üzerine katılan Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu da ‘acil eylem’ çağrısı yapmış ve çok geç olmadan Suriye içinde yüksek güvenli mülteci kampları yapılması gerekliliğini vurgulamıştır (<http://www.bbc.co.uk>, 25.12.2012). Davutoğlu’nun BM’ye sunduğu plan ise şunları içermektedir:

“1) Güvenlik Konseyi mülteci kamplarını ziyaret etmeli ve oradaki ortamı bizzat görmeli.

2) Güvenlik Konseyi, Suriye’de sivillerin yaşadığı yerlere yapılan bombardımanın durdurulması için girişimlerde bulunmalı.

3) Kendi topraklarından edilmiş Suriyelilerin sorunları çözüme kavuşturulmalı.

4) Bu atılan adımlara rağmen Suriyeliler hala ülkelerinden kaçmaya devam ederlerse uluslararası tedbirler alınmalı.

5) Suriye’ye komşu ülkeler, mülteci sorunuyla ilgilenmek için Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Konseyi ile birleşip bir komite kurmalı. Bu komite Güvelik Konseyi tarafından yetkilendirilmeli.” (<http://evrensel.net/news.php?id=35412>, 09.01.2013).

Bu isteğe karşılık olarak ise; BM Genel Sekreter Yardımcısı Jan Eliasson’un, “Bu tip öneriler ciddi sorunlar doğurur” yorumunu yapması (<http://www.bbc.co.uk>, 25.12.2012) ise Türkiye’ye destek noktasında BM ne denli yavaş ve kayıtsız davrandığının bir göstergesi niteliğindedir. Aynı şekilde ABD Genelkurmay Başkanı Martin Dempsey’in Suriye’ye askeri müdahale ile ilgili olarak NATO’nun tampon bölge uygulamasını üstlenmeyeceğini ve bunun üstesinden kalkamayacağını belirtmesi de (<http://www.evrensel.net/news.php?id=35426>, 09.01.2013) bu noktada Türkiye’nin tek başına bırakıldığının kanıtını oluşturmaktadır. Dahası bu güne kadarki sığınmacı masraflarının neredeyse tamamını kendi başına karşılayan Türkiye’nin ekonomik destek anlamında da Batılı ülkelerce yalnız bırakıldığı görülmektedir. Aralık ayı içersinde BMMYK Türkiye Temsilcisi Carol Batchelor, BMMYK’nın önderliğinde Suriyeli sığınmacılar için hazırlanan Suriye Bölgesel Müdahale Planı için gerekli olan paranın sadece 500 milyon dolarlık kısmının finanse edilebildiğini, ancak geri kalan bölümün temin edilemediğini açıklaması (<http://www.dogruhaber.com.tr>, 23.12.2012) ise bu durumun göstergesi niteliğindedir. Bütün bunlardan anlaşılabilir ki, Türkiye Suriyeli sığınmacılar meselesinde hem siyasi hem de ekonomik anlamda da pek destek görememektedir.



SURİYELİ MÜLTECİLERİN KARŞILAŞTIKLARI PROBLEMLER VE HÜKÜMETE ELEŞTİRİLER

Suriye’de yaşanan iç savaş bütün dehşetiyle devam etmektedir ve yaşanan kriz devam ettiğinden her geçen gün artan mülteci sayısının durumu kritik hale gelmektedir. Sığınmacıların çoğunluğunun kadın, çocuk ve yaşlılardan oluşması ve korunmaya muhtaç halde oldukları bir gerçektir. Ancak Suriyeli mültecilerin barınması konusunda Türkiye elinden gelenin en iyisini yapmaya çalıştığını belirtmekle beraber mevzuat yetersizliği, şeffaflığın olmaması, sınırlardaki geçişlerde yaşanan sorunlar ayrıca Reyhanlı’da meydana gelen patlama gibi faktörlerin de etkisiyle uluslararası örgütlerden, iç ve dış basından, yerli halktan ve mültecilerin kendilerinden eleştiriler yöneltilmektedir. Dahası içerideki muhalefet partileri de hükümetin mülteci politikasına yönelik eleştirilerini arttırmaktadır. Bütün bunlardan dolayı da Türkiye için bu mesele çok yönlü problemleri içinde barındıran bir hal almıştır.

Suriyeli mültecilerin Türkiye’de barındırılması meselesi 2011 yılının Nisan ayından beri gerek yerel medyada gerekse uluslararası platformlarda tartışılmaktadır. Ortaya çıkan ve insani tarafı ağır basan mülteci sorunu ile ilgili olarak, meselenin farklı yönleri farklı çevreler tarafından dile getirilmektedir. Buraya kadar olan yazıda Suriyeli mültecilerin Türkiye’de durumunun fotoğrafı çekilmeye çalışılmıştır. Buradan sonraki bölümde ise meselenin yol açtığı ve/veya açabileceği insan hakları, ekonomi, güvenlik, mezhepsel sorunlar bağlamında değerlendirmesi yapılacaktır.

Mültecilerin konumu ile ilgili olarak yaşadıkları sorunlardan olan hukuki sorunlara yukarıdaki bölümlerde değinildiği üzere Türkiye’nin ortaya koymuş olduğu ‘misafir’ statüsü Suriyeli mültecilere tanınan haklardan yararlanamama şeklinde anlaşılabilen ve başka bir ülkeye iltica başvurularını yapamadıkları şeklinde itirazlara neden olabilmektedir. Diğer taraftan mültecilerin bulunduğu kamplara girişlerin sadece özel izinlerle gerçekleştirilmesi ve Suriyeli mültecilerin gruplar halinde farklı zamanlarda çarşıya çıkışlarına izin veriliyor olması (<http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari>, 28.12.2012) tartışılmaktadır. Görüldüğü üzere Suriyeli mülteciler meselesinde yukarıda dile getirilen hukuki statünün getirdiği mahrumiyetler ve mültecilerin şehre giriş çıkışlarının çok kontrollü gerçekleşmesi mültecilerden gelen eleştiriler olarak değerlendirilirken, kamplara girebilmenin pek çok izne bağlanması anti-şeffaflık olarak değerlendirilerek Türkiye içersinde ve dışarısında muhalefet ve uluslararası örgütler tarafından eleştirilmektedir. Örneğin bir araştırma ekibi akademik araştırma amaçlı olarak bir kampa girme iznini alabiliyorken diğer kamp için izin alamadığını dile getirmişlerdir. Bu konu ise kendilerine mültecilerin onurlarını koruma ve dışarıdan gelebilecek provokasyonları önleme amaçlı olduğu şeklinde açıklanmıştır (Dinçer ve diğerleri, 2013: 20). Bu durum ise eleştirilerin gerçekliğini göstermektedir.

İnsan Hakları İzleme Örgütü Mülteci Programı direktörü Bill Frelick’ in açıklamalarına göre; mülteci akınına uğrayan ülkeler bu akını yavaşlatmak ve ya görünürlüğü azaltmak adına insanları kapalı kamplarda tutma ve onlara statü vermeme yoluna gitmektedirler. Frelick, tampon bölge oluşturulsa bile bunun mültecilerin başka ülkelere sığınma hakkını elinden alma amaçlı olarak kullanılmaması gerektiğini dile getirmiştir. Mültecilerin uzun süreli kapalı kamplarda kalmalarının mülteci haklarının zarar görmesi, buralarda öfke ve sıkıntı doğmasına sebep olabileceğine vurgu yaparak, gerekli güvenlik taramasından sonra mültecilere hukuki statülerini ve serbest dolaşım haklarının tanınması gerektiğini vurgulamıştır (<http://www.hrw.org/fr>, 24.12.2012). Diğer sorunlu bir alan ise kamplarda



doğan bebeklerin ‘vatansız’ konumlarıdır. Bu bebekler Suriye’de doğmadıklarından ‘vatansız’ olmaktadır, diğer bir mesele ise kamplarda eğitim gören çocukların geçerli bir diplomaya sahip olamayışları meselesidir (Dinçer ve diğerleri, 2013: 20-21). Görüldüğü üzere Suriyeli mültecilerin hukuki pozisyonları hem Türkiye içersindeki bazı çevrelerce hem de İnsan Hakları Örgütleri gibi uluslararası boyutu olan bağımsız kuruluşlarca eleştirilmektedir. Çünkü şayet Türkiye kendi resmi mülteci kanunlarına göre hareket edecek olursa; Cenevre Sözleşmesine koymuş olduğu coğrafi çekinceye dolayı Avrupa ülkeleri dışındaki ülkelere başvuru yapan kişilere mülteci veya sığınmacı statüsü verememektedir. Ancak üçüncü bir ülkeye iltica talebinde bulunan kişilerin talepleri değerlendirmeye alınacak ve BMMYK yer bulana dek bu kişileri barındıracaktır. Bu durumda ise sorumluluk BMMYK’a aittir. Fakat Suriyelilerin mülteci statüleri yoktur ve böyle bir süreç bu kişiler için başlatılmamaktadır. Bu ise hem Suriyeli mülteciler hem de İnsan ve mülteci hakları kuruluşları tarafından hak kaybı olarak algılanmaktadır. Yeni yapılan yasada ise yine Avrupa ülkeleri dışından gelen sığınmacılara ‘mülteci’ statüsü verilmemektedir. Mültecilerin kaldığı kamplarla ilgili diğer bir problem ise, Mülteci Hakları Koordinasyonu Suriyeli mültecilerin bulunduğu kamplar için, Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı koordinasyonunda yürütülen faaliyetin yeterince şeffaf olmadığı şeklindeki eleştirilerdir. Bu örgüt, kamplardaki genel durum ve işleyişin sivil denetime ve ulusal ve uluslararası uzman sivil toplum kuruluşlarının da izleme ve katılımına açılması gerektiğini vurgulamıştır (<http://www.bianet.org/bianet/insan-haklari/130852-suriyeli-multeciler-icin-talepler>, 30.12.2012).

Özellikle Apaydın kampı ile ilgili yasak ve ardından gelen hükümet açıklaması hukuki olarak çelişkili durum ve şeffaf olmamak şeklinde eleştiriler almıştır. Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç’ın asker ve sivillerin ayrı sığınmacı statüsünde bulunduğunu söylemesi ve ardından Davutoğlu’nun, kampın ‘muharip yabancı ordu mensuplarının Türkiye’ye kabulü’nü düzenleyen 1941 tarihli bir yasa ve 1994 tarihli bir yönetmeliğe tabi olduğunu açıklaması ise kafaların daha fazla karışmasına neden olmuştur. Çünkü yönetmeliğin; ordusu bir üçüncü ülkeyle savaş veya silahlı çatışma halinde bulunan asker kişileri kapsıyor olması, bu hukuki açıklamayı da yetersiz kılmaktadır. (Güven, 2012). Hükümet hukuki zeminin yetersizliği ve şeffaf olmaması noktasında eleştirilmekte ve bunun nedeni olarak da bu kampların Özgür Suriye Ordusunu destekleme amaçlı kullanıldığı ve aslında Türkiye’nin bu savaşın bir tarafı gibi davrandığı yönünde eleştirilere sebep olmaktadır.

Mülteci kamplarının hukuki açıdan tartışılır konuları ve şeffaf olunmayışı gibi sorunların yanı sıra mültecilerin can güvenliği nedeniyle kurulu düzenlerini, işlerini, okullarını ve yakınlarını bırakmak zorunda olmaları da ayrı bir sorun teşkil etmektedir. Ayrıca muhtemelen yakınlarının ölümüne şahit olarak bu acıyla birlikte, son derece zor şartlarda kamplarda yaşamak zorunda olmalarının onlarda çeşitli psikolojik sorunlara yol açabileceği de göz önüne alınması gereken bir konudur. Kerem Kınık’ın ifadeleri ile “göç, sürgün ve iltica; yıllardır yaşadığı topraktan sökülen bir ağacın başka bir coğrafyada, bambaşka bir iklimde ve alışıksız olmadığı bir ormanda yeniden dikilerek yaşamak zorunda kalmasına benzetebileceğimiz mültecilik, bir insan ve bir toplumun karşılaşabileceği en trajik durumlardan biridir” (Kınık, 2010: 39). Mültecilerin yüzleştiği durum aslında tam bir ‘evsizlik’ durumudur; hiçbir şeyin garantisinin olmadığı bir dünyada (Chambers, 2005: 125) var olabilme kavgası içindedirler. Mültecileri ayakta tutan şey, asli bir evlerinin olduğu ve oraya dönebilecekleri düşüncesidir (Chambers, 2005: 11). Belki de bu yüzden bazı mülteciler güvenlik sorunları olsa bile sınıra çok yakın merkezlerde kalmayı tercih ediyorlardır. Bu



meseleyi sadece Özgür Suriye Ordusu ile ilintilendirmek bu konuyu açıklama adına yetersiz kalacaktır.

Mültecilerin içinde buldukları psikolojik atmosfer bu çalışmanın alanı ve kapsamı dışında olmakla birlikte, bu insanların zaman zaman yabancı basında da yayınlanan ve Türk insanları tarafından kendilerine yapılan iyiliğe karşı nankörlük şeklinde değerlendirilmesine yol açtığı belirtilen tavırlarının açıklanması adına önemlidir. Yoksa, Yayladağı Kampı'nda bulunanlar gıda yardımı ve tıbbi yardım noktalarında sorun yaşamadıklarını belirttikleri halde burada bulunan bir kısım mültecilerin kamplardaki uygulanan sıkı tedbirler ve izolasyon nedeniyle açlık grevine başlamasını (Karaca, 2011, <http://www.bianet.org>, 25.08.2013) anlamak mümkün değildir. Buradan anlaşıldığı üzere mülteci kamplarında kalan insanlar yaşadıkları üzücü durumların ve yersiz yurtsuz kalmalarının neticesinde travmatik davranışlar sergileyebilmektedirler ve bu durumlar zaman zaman yabancı basına bile aksetmektedir. Türkiye'ye gelen mültecilerin normal hayata dönebilmeleri 3-5 ayı bulabilmektedir. Hal böyle iken buralardaki işsiz genç erkek nüfus da büyük sıkıntılar oluşturmaktadır (Güçer ve diğerleri, 2013).

Mülteci kamplarının dışında buradan kalanların çok daha fazla Suriyeli kendi imkânlarıyla Türkiye'nin değişik yerlerinde barınmaya çalışmaktadırlar. Bu kişilerin bir kısmı Türkiye'deki akrabalarının yardımlarıyla kalırken bir kısmı izbe yerlerde parklarda yaşamaya çalışmaktadırlar. Belli bir kesim de kendi imkânlarıyla kiraladıkları evlerde oturmaktadırlar. Her ne kadar pek çok yerli Sivil Toplum Kuruluşu bu kişilerin yardımına koşsa bile yetersiz kalmaktadırlar (Dinçer ve diğerleri, 2013). Kamplardaki mülteciler belli olanaklara sahip olsalar da dışarıda kalanlar bunlardan mahkûm durumdadırlar. Belki de Türkiye için en sorunlu alanlardan birini topluma yayılmış halde bulunan mülteciler oluşturmaktadır.

MÜLTECİLERİN TÜRKİYE ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Bir başka sorun ise bütün mültecilerin karşılaştığı zorluklarından birisi olan ırkçılık ve şiddetle karşı karşıya bulunma riskidir (Kolukırık, 2009: 3). Aslında bu güne kadar Suriyelilere yönelik açıkça ırkçı bir davranıştan söz etmek de mümkün olmamakla birlikte zaman zaman yaşanan adli vakaların sayısı artmakta, dilenci olarak dolaşan Suriyeli mülteciler toplumu tedirgin etmektedir. Zaten bir toplumun beraberinde bir sürü problemi de getiren yabancı unsurları memnuniyetle karşılaması olası bir şey değildir. Bu durumun özellikle hükümete muhalif kesimler tarafından iç siyasete alet edilmeye çalışıldığı da açıktır. Örneğin 'Suriyeli sığınmacı' meselesinde 'sığınmacılara oy hakkı verileceği' yönündeki söylemler en sonunda Millet Meclisine soru önergesi olarak sunulmuş ve böyle bir hakkın verilmesinin mümkün olmadığı yönünde İçişleri Bakanı açıklama yapmıştır (<http://www.iskenderunes.net>, 22.08.2013) . En büyük tepki ise Reyhanlı saldırılarından sonra gelmiş olmasına rağmen halk çok çabuk yatışmış ve Suriyeli sığınmacılara yönelik tatsız bir olay yaşanmamıştır. Suriyeli mülteciler ve halk arasındaki bu sorunsuz ilişkilerin her an ters yüz olması olasıdır. Zira bu kadar kalabalık bir göçmen kitlesi yerel halkı da çok fazla etkilemektedir (Güçer ve diğerleri, 2013).

Diğer taraftan meseleye mezhepsel farklılıklar nazarıyla bakan bir kesimin ise, Türkiye'de Alevi Türk vatandaşlarının kendilerini Esed rejimine yakın hissettikleri, bu durumun özellikle Hatay iline özgü bir durum olarak buradaki Arap kökenli Alevilerde daha kuvvetli hissedildiği (hala Antakya çarşısında Esed resimli hediyelik eşyalar satıldığı) ifade



edilmektedir. Belki de Türkiye için en problemlili alan ise bu alandır. Gün geçtikçe kendini Suriyeli muhaliflere yakın hisseden Sünnilerle, kendini Esed rejimine yakın hisseden Aleviler arasında mezhepsel tansiyonu yükseltme riski söylemlerinin arttığı savunulmaktadır (Watson ve Tüysüz, 2012). Bu durumların ne kadar gerçeği yansıttığı bilinmemektedir. Bunları Türkiye’de bir Alevi-Sünni çatışmasına zemin hazırlayacağı şeklinde okumak, Türkiye için karamsar bir öngörü olarak değerlendirmek gerekir. Zira Hatay’daki pek çok Alevi ve Sünni Türk vatandaşının Suriye’de akrabası vardır ve gerçek yakınlık duygusunun nedenlerinden birinin bu olduğu söylenebilir. Türkiye’de ki Aleviler’in, Esed’e bakış açısıyla ilgili farklı görüşler mevcuttur. Bir görüşe göre ne Türkiye’nin diğer yerlerinde ki Sünniler kendilerini Özgür Suriye Ordusuyla özdeşleştirmiştir ne de Türk Aleviler Esed’e bu kadar yakın hissetmektedirler. Esed rejiminin Alevi rejimi gibi lanse etmek ise yapılan yanlışların başında gelmektedir. (<http://www.alevihaberajansi.com>, 25.08.2013). Diğer görüş ise; Aleviler’in Esed rejimini desteklediklerini benimsemektedir ve bunun sebebi olarak da Özgür Suriye Ordusunun amacının Alevileri yok etmek olduğu şeklindeki görüştür (Ayazoğlu, 2012).

Türkiye’de ki Alevi kesimin Esed rejimine olan yaklaşımları farklı bakış açılarıyla böyle ifade edilse bile, yerel, ulusal ve dünya basınında çatışma zeminini temel nedenini mezhepsel farklılıklarda aramak şeklinde bir yönelim vardır. Mezhepsel farklılıkların bu şekilde Suriye’deki olayların tek nedeni şeklinde yorumlanması ve asıl problemin demokratik olmayan bir rejimden kaynaklandığının göz ardı edilerek Erdoğan hükümetinin Ortadoğu’daki Sünnilerin lideri olarak lanse edilmesi bu ayrışmayı ise daha da keskinleştirecek tehlikeli bir yaklaşımdır. Belki de Suriyeli mülteciler meselesinin Türkiye’ye vereceği en büyük zarar ve şu andaki su yüzüne çıkmamış potansiyel tehlike; tetiklenecek bir Sünni-Alevi ayrışmasıdır ki, en çok dikkat edilmesi gereken nokta burasıdır. Aslına bakılırsa Antakya bütün mezhepler için güvenli bir yer konumundadır (Phillips, 2012). Burası mezhepsel farklılıkların insanların ilişkilerini etkilemediği güvenli bir şehirdir. Ancak mülteci kamplarından kaçan veya sınırlardan geceleri şehre sızan bazı Suriyelilerin işledikleri adı suçlarla güven ortamı zedelenmekte ve şehirdeki yaşayan herkesi Sünni olsun Alevi olsun tedirgin hale getirmektedir. (Zeki Küçük, Kişisel görüşme, 24.12.2012). Kamplarda kayıt sisteminin oturmamış olması burada kalanların kimler olduğunu belirsizleştirmektedir ve sınırlarda kaçakçılığın çok yaygın olması (Güçer ve diğerleri, 2013) Türkiye’nin ve yöre halkının nasıl bir güvenlik problemi ile karşı karşıya olduğunun göstergeleridir.

Bu noktadan da bütün mülteci kabul eden ev sahibi ülkeleri bekleyen en büyük risklerden biri ülkelerin kapasitelerini aşacak derecede gelen umutsuz ve bir o kadar politize olmuş toplulukların varlığıdır (Phillips, 2012) ve Türkiye için de bu durum olası bir problemdir. Özellikle çok fakir insanların barındığı mülteci kamplarında kalan kişilerin davranışları Hatay şehrinde halkı rahatsız ettikleri ifade edilmektedir. Alevilerin Esed’i, Sünnilerin ise Özgür Suriye ordusunu kendilerine yakın hissettikleri ileri sürülmekle birlikte Hatay’da kendi şehirlerindeki Sünnilerin Alevilere Alevilerin de Sünnilere çatışmacı bir şekilde yaklaşmasını netice verecek düzeyde bir durum söz konusu değildir. Çünkü mültecilerden hem Hataylı Alevilerin hem de Sünnilerin rahatsız oldukları belirtilmektedir. (Zeki Küçük, Kişisel görüşme, 24.12.2012 ve Nevin Muharremoğlu, Kişisel görüşme, 14.12.2012). Zira örnek bir olayla açıklanacak olursa sadece bir hafta sonu 40 bin Suriyelinin mülteci kampları dışında resmi belgeleriyle şehirde ev kiralamaları toplumda paniğe yol açmıştır (Booth, 2012). Zira yapılan bir araştırmaya göre, sadece Ceylanpınar’daki kampta 6000 adet işsiz ve provoke olmaya müsait genç erkek nüfus bulunmaktadır (Güçer ve diğerleri, 2013). Tüm risklerine rağmen şu andaki durum sadece şehirlerine gelen yabancıların



verdiği rahatsızlıktan öte değildir. Her ne kadar özellikle yabancı basında bu olayın Türkiye’de bir Alevi-Sünni çekişmesini körükleyeceği yönünde yayınlar çıksa da fiili durum bunu göstermemektedir. Bununla beraber yine de 2012 Ağustos ayında Lübnanlı Sünni ve Alevi toplumlar arasında meydana gelen huzursuzluğun yedi kişinin ölümüyle sonuçlanan çatışmalara yol açması ve Suriye anlaşmazlığının Lübnan’ın iç dengelerini etkiler hale gelmesi (<http://www.bbc.co.uk> , 09.01.2013). Türkiye’deki yetkililerin de dikkatli olmaları yönünde bir ikaz niteliğini taşımaktadır.

Yukarıda değinilen sorunların yanı sıra, mülteci kamplarının sınıra çok yakın bölgelere kurulmuş olması (şu an bazıları itibariyle uzak bölgelerde çadır kentler oluşturulmuştur) mültecilerin güvenliği açısından büyük riskler taşımaktadır. Her ne kadar kuruldukları tarihte yürürlükte olan 1994 yönetmeliğinin 11. Maddesi, mülteci ve sığınmacıların barınmalarına yönelik ileri toplama bölgelerinin Genelkurmay Başkanlığı ile koordine edilerek, mümkün olduğu kadar sınıra yakın olacak şekilde, İçişleri Bakanlığı’nca tespit edileceğini ve valiliklerce kurulacağını belirtse de aynı yönetmeliğin 10. Maddesi sığınmacı ve mültecilerin devletin himayesi ve gözetimi altında olacağını öngörerek, can güvenliklerinin sağlanması açısından devlete yükümlülükler getirmektedir. Çatışmaların sınıra yakın yerlerde sürüyor olması kamplarda yaşayan sığınmacıların can güvenliklerini riske sokabilmektedir. Sınırdaki kamplardan birinin birkaç yüz metre ötesine bomba düşmesi de bunu göstermektedir (Scott ve Meyer, 2012). Bu nedenle sığınmacı kampların çatışmaların yaşandığı sınırdan uzak güvenli bölgelerde kurulması Türkiye’nin mevzuatça öngörülmüş yükümlülüğünü oluşturmaktadır. Esed rejimi rutin olarak Türk sınırına yakın bölgede bombardıman yapmaktadır. Bu nedenle Af Örgütü kampların sınırın en az 50 km içerisine kurulması gerektiğini söylemektedir. Bu yakınlıktan dolayı ise buralarda barınan bazı muhaliflerin çatışmaları körükleyici tavırlar içinde bulunulabileceği de ihtimal dâhilindedir. Bu risklerin yanı sıra Suriye tarafında üslenen PKK faktörü de güvenlik risklerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (<http://gundem.milliyet.com.tr>, 17.12.2012).

Para sıkıntısı olan Suriyeli gençlerin Suriye’ye rahat bir şekilde giriş çıkış yapabilmeleri (Phillips, 2012), geceleri kamplardan mültecilerin yasadışı da olsa çıkmaları, ayrıca hükümetin Özgür Suriye Ordusu üyelerinin rahat rahat Suriye’ye giriş-çıkış yapmalarına göz yumduğu hatta onlara kucak açtığı yönündeki eleştiriler dikkate alındığında Türkiye ve özellikle bölge insanının güvenliği noktasında da problemlerle karşılaşmaya kalındığı açıktır. Zaten bir Türk Jetinin, Suriye tarafından düşürülmesi Suriye’den gelen bombalarla ve seken mermilerle pek çok Türk vatandaşının ölmesi ve yaralanması, ayrıca büyük yankı uyandıran Reyhanlı patlaması gibi olaylar konunun güvenlik noktasından en önemli problemler alanlardan biri olduğunu göstermektedir. Bu gibi güvenlik nedenlerinin iki ülkeyi savaşın eşiğine getirdiği de unutulmamalıdır. Suriyeli muhaliflerin kaldığı mültecileri barınma merkezlerini Özgür Suriye Ordusu’nun lojistik destek alanı olarak gören Esed rejiminin Türkiye’deki barış ortamı adına ne denli bir risk taşıdığı da bu meselenin Türkiye’nin başına ne gibi problemler açabileceği de açıkça görülmektedir.

Diğer taraftan herkesin kabul ettiği şekilde kendi imkânlarını zorlayarak mültecileri barındırmaya çalışan Türkiye içerideki baskıların ve mülteci sayısının aşırı derecede artmasıyla bölgeye girişleri adeta askıya almış durumdadır. Haklı nedenlerine rağmen İnsan hakları izleme komitesinden Garry Simpson Türkiye’nin açık kapı politikasını bırakarak son dört haftadır İnsan Hakları Evrensel Beyanname’sini çiğnediğini beyan etmiştir (Blair, 2012). Zaten mülteci hareketleri kriz durumu oluşturmak isteyen kesimlerce çok kolay bir şekilde kullanılabilen ve siyasiler, yardım kuruluşları ve konuyla ilgili herkes tarafından tehlike



ve güvenlik söylemlerine yol açmaktadır (Kolukırk, 2009: 3). Hükümet açısından bakıldığında iç politik olarak çok sıkıntılı bir durum hali hazırda varken yapılan bunca çabaların karşılığında adeta hiç kılını kıpırdatmayan Avrupa ülkeleri ve BM yerine Türkiye'nin açık kapı politikasından vazgeçmesi eleştirilmektedir. BM nin ödenek yokluğu nedeniyle 02 Aralık 2014 'de Suriyeli mültecilere yaptığı yardımları askıya aldığını açıklamıştır (<http://www.kanalahaber.com/haber/dunya/bm-suriyeye-gida-yardimini-askiya-aldi-205575/>, 10.12.2014). Bu durumun Türkiye ekonomisini daha da zor duruma sokacağı açıktır.

Suriye krizinin dolayısıyla Suriyeli mültecilerin yol açtığı ekonomik sorunlar mercek altına alındığında ise Türkiye'nin bu ülke ile ticari ilişkilerinde düşüşü bir tarafa bırakırsak, özellikle Hatay ilinin ticari gelirlerinde Suriye krizinden sonra oldukça düşüş gözlemlenmiştir. Türkiye Genç İşadamları Derneği (TÜGİAD) Genel Başkanı Ali Yücelen'in açıklamalarına göre; "Suriye üzerinden Ortadoğu ve Körfez ülkelerine yapılan ticaret, nakliye problemlerinden dolayı sekteye uğramış, Suriye ile ticaret hacmi 2010 yılında 2 milyar 297 milyon dolar hacminde iken, 2011 yılında 1 milyar 946 milyon dolar, 2012 yılının 8 aylık döneminde 400 milyon dolara gerilemiştir. Hatay'ın 2010 yılında 118 milyon dolar olan doğrudan ihracat rakamları, 2012 yılının ilk yedi ayında 33 milyon dolara gerilemiştir. Bütün bu olumsuz gelişmeler bölgenin sosyo-ekonomik dengelerini alt üst etmiştir" (<http://www.antakyagazetesi.com>, 15.12.2012). Buradan da anlaşılacağı üzere Suriye krizinin etkileri Hatay ilinin ticari gelirlerini düşürmüştür. Öte yandan Suriyeli mülteci kamplarında kalan kişilerin ucuz işçi olarak inşaatlarda kaçak olarak çalışmaları ve Hatay iline gelen zengin Suriyelilerin ev kiralarını iki katına çıkarması emlakçı ve ev sahiplerini mutlu ederken bu durumlar şehrin ekonomik dengelerini etkilemektedir (<http://www.stargazete.com>, 02. 01. 2013). Mültecilerin Türk toplumsal yapısına da negatif etkileri olduğu gözlemlenmektedir. Örneğin, çok eşliliğin yaygın olduğu Suriye'den gelen ailelerin etkisiyle sınır kentlerinde pek çok Türk erkeğinin Suriyeli bayanları ikinci eş olarak aldıkları gözlemlenmiştir. Diğer taraftan bu bölgelerde dilencilik ve adi suç sayısında da artışlar olmuştur (Dinçer ve diğerleri, 2013: 35).

Mülteci sorununun toplumsal ve ekonomik sorunlarından daha çok siyasi sonuçları ürkütücü gözükmektedir. Zira daha önceki mülteci akınlarında Türkiye'ye sığınan pek çok sığınmacı geri dönmüştür (İçduygu ve Toktaş, 2015: 30) ve bu gün gelen Suriyeli mültecilerin pek çoğu da ülkelerindeki güvenlik ortamı sağlandığında geri döneceklerdir. Önemli olan bu sürecin hızlandırılması ve Türkiye'nin hem ekonomik hem toplumsal hem de siyasi açıdan en az zararla bu süreci atlattırmasıdır. Tampon bölge bu gün yine ihtiyaç duyulan bir hale gelmiştir. Ancak Suriye'de böyle bir alan kurulduğunda Esed rejimini destekleyen İran, Rusya ve Çin gibi ülkelerle birlikte hem Suriye halkının Esed'i destekleyen kısımları, hem Hizbullah grupları ile karşı karşıya gelmek demek olacağından, burayı askeri olarak korumaya kalkmak bunlarla çatışmayı da göze almak anlamına geleceğinden Batılı güçler buna yanaşmamaktadırlar. (Başer, 2012). Dünyada bu çatışmayı göze alabilecek tek güç olan ABD ise dış politika anlayışını ekonomi-politik gücünün zayıflaması nedeniyle klasik çevreleme politikasından 'kendi gücünü sınırlandırma' politikasına çevirmiştir. Özellikle Arap Baharı sürecinde oldukça geri planda durarak BM ile ortak hareketi öne çıkarması ve bu süreçte olaylara müdahale adına Bölgesel güçleri destekliyor olması da bunun göstergesidir (Akgün, 2012: 12). Bu perspektiften Bölgesel güç olmayı hedefleyen Türkiye'nin Suriye krizinde aktif bir rol alması ve Suriyeli göçmenleri başka ülkelerin desteğini istemeden "özellikle sayı bu kadar artmadan önce" barındırması anlamlı bir yaklaşım olarak değerlendirilebilecektir.



Ancak burada asıl mesele Türkiye'nin kendisine biçtiği/biçilen yeni rolü destekleyebilecek alt yapısının olup olmadığı ise en sorunlu alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Türkiye'nin bunu destekleyebilecek askeri potansiyelinin yetersizliği ve bölgeyi tanıyan yeterli uzman olamayı ve Suriye Krizinde ülkenin iç yapısının doğru analiz edilememiş olması gibi sebeplerle hiç istemediği bir şekilde bu iç savaşa taraf olmak durumunda kalmıştır. Türkiye'nin Suriye krizinde gelinen noktadaki konumu ise ABD'nin değişen dış politika anlayışından kalan boşluğu doldurmak zorunluluğunun getirdiği bir şeydir. Bu noktadan daha kendi iç problemi olan Kürt sorununu çözüme ulaştıramamış bir Türkiye'nin (Özdemir, 2012) problemlerine bir de Alevi- Sünni tartışmalarını eklememesi beklediği bir nokta olmasa gerektir. Bu bağlamda Bölgesel güç olmayı hedefleyen Türkiye Suriye olaylarındaki başarı veya başarısızlığıyla test edilmektedir (Progonati, 2012). Ancak bu aşama Türkiye ve Erdoğan Hükümeti için çok büyük riskler taşımaktadır. Özellikle Suriye'de ortaya çıkan ve yaptığı eylemlerle dünya gündemine oturan IŞİD örgütü ABD'nin ve Türkiye'nin bu savaşta rollerinin irdelenmesine yol açmıştır. ABD ve koalisyon güçleri 2011 baharında başlayan Suriye iç savaşındaki pasif durumlarını ancak 2014 Eylülünde bozabilmiş bu durumda da askerini bölgeye sokmamış havadan müdahaleyi tercih etmiştir (<http://www.gazetevatan.com/koalisyondan-suriye-ye-ilk-isid-mudahalesi-680302-dunya/>, 13.12.2014). Yine yukarıda değinilen bölgesel aktörlerden yararlanma politikası kapsamında bu örgüte karşı Kuzey Irak Bölgesel Yönetimine ait peşmergeleri devreye sokmuştur.

Ülke bazında ise bu kadar Suriyeli mülteciyi barındıran Türkiye'nin bu konudan doğan sorunlarla baş etme noktasında zorlanması kaçınılmaz bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır. Beklenen ekonomik, siyasi ve sosyal konulardaki bu problemlerin aşılması adına Dışişleri Bakanı Davutoğlu'nun önerisi olan tampon bölge önerisi ise BM tarafından kabul görmemiştir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiseri Antonio Guterres'in bir söyleşide, Türkiye, Ürdün ve Lübnan'ın aktif desteğe ihtiyacı olduğunu vurgulaması ve bu sorunlar için henüz siyasi bir çözüm ümidi görünmediği halde, durumun Avrupa'nın mültecilere kapısını açacak kadar da acil olmadığını ifade etmesi (Heckmann, 2012) de Türkiye'nin yalnız kaldığını göstermesi açısından önemli bir beyandır. Aslında tampon bölge uygulaması daha önce de uygulanan bir yöntem ve hem ekonomik hem de siyasi açıdan Türkiye'yi rahatlatıcı bir tedbirdir. Daha önceki yıllarda da bu tür uygulamalar görülmüştür. Örneğin; Mart ve Nisan 1991'de Irak'tan kaçan 1,5 milyon Iraklı Kürt, Türkiye-Irak sınırına yığılmıştır. Yukarıda anlatılan ilgili mülteci mevzuatı gereği Türkiye mültecilere sınırlarını açmamış ve 450,000 Iraklı Kürt, aşarak yasadışı yollardan Türkiye'ye girmiş ve Türkiye, barınak ve yiyecek bulmakta zorlanmıştır. Kürtlerin bu durumunun dünya kamuoyuna yansımalarıyla, koalisyon güçleri bu baskı sonucu BM'nin 688 sayılı kararı gereği 11 ülkenin katılımıyla Huzur Operasyonu'nu düzenleyerek Kuzey Irak'ta bir güvenli bölge oluşturmuşlardır (<http://irak.ihh.org.tr/mueltecisorunu/iraklimulteciler/irakli.html>, 27.12.2012).

SONUÇ

Türkiye konumu itibarıyla oldukça problemleri bir coğrafyanın tam da orta yerindeki bir bölgededir. Bu jeopolitik konumu yüzünden de geçmişten günümüze mülteci problemleriyle sık sık karşılaşmış bir ülkedir ve bu problemlerin en sıkıntılı olanları ise savaş gibi zorunlu nedenlerle sınırlarına yığılan toplu sığınmacı gruplarıdır denilebilir. Türkiye'nin



2011 yılı baharından beri karşılaşmış olduğu Suriyeli mülteciler sorunu ise beraberinde pek çok problemi de getiren ve diğer mülteci sorunlarından çok daha karmaşık, Türkiye'nin bölgesel olarak da konumunu etkileyen bir özelliğe sahiptir. Bu noktadan da özellikle Erdoğan Hükümeti haklı veya haksız pek çok eleştirinin öznesi konumuna gelmiştir. Aslına bakılırsa hangi ülkede olursa olsun mülteci konusu çok çabuk provoke edilebilme özellikleri ile hükümetlerin dikkat etmeleri gereken bir konudur.

Türkiye'de Suriyeli mülteciler hali hazırda 20 barınma merkezinde 'misafir' ya da bir başka ifadeyle 'geçici koruma' statüsünde barındırılmaktadırlar. Bu insanların canlarını kurtarmak amacıyla Türkiye'ye sığındığı ve Suriye'de bir iç savaş yaşandığı konusu şüphe götürmez bir gerçektir. Zaten bu göç sorunu sadece Türkiye'yi değil Suriye'nin komşuları olan diğer bazı ülkeleri de etkilemiş bölgesel bir sorun durumundadır. Türkiye mültecilerin barındırılması adına yaptığı çabalardan dolayı takdir edilmekle birlikte, hem yabancı ve yerli basın olmak üzere çeşitli sivil toplum kuruluşlarınca da eleştirilere muhatap olmak durumunda kalmaktadır. Bu eleştirileri şu şekilde özetleyecek olursak; mülteci kamplarında bulunan kişilerin hukuki statülerinin yetersiz olduğu ve Suriyeli mültecilerin Türk hukuk sisteminde mültecilere tanınan haklardan mahrum kaldığı yönündedir. Diğer bir eleştiri ise kampların denetime açık olmadığı yönündedir ve bununla bağlantılı olarak Suriyeli muhaliflerin lojistik merkezi şeklinde yorumlara sebep olmaktadır. Bunların yanı sıra kapalı alanlarda ikamete mecbur tutulan mültecilerin psikolojik problemler yaşayacağı eleştirisi de yapılmaktadır. Diğer taraftan mültecilerin barındıkları merkezlerin sınıra çok yakın olması nedeniyle o bölgenin ve buralarda bulunan mültecilerin ve Türk halkının güvenliği açısından tehlikeli olacağı belirtilmekte yine bu yakınlığın Özgür Suriye Ordusuna yardım amaçlı bu şekilde konuşlandırıldığı ileri sürülmektedir. Ayrıca toplumsal olarak yabancı insanların yöre halkını tedirgin ettiği, Hatay'dan patlak verecek bir mezhepsel çatışmaya yol açabileceği ve Suriyeli mültecilerin yine özellikle Hatay başta olmak üzere ekonomik dengeleri bozduğu yönünde eleştiriler de bulunmaktadır.

Bütün bu eleştirilerin sonucu hükümet bu eleştirilere cevap niteliğinde bazı girişimlerde bulunmuştur. 2012 yılında Meclis Araştırma Komisyonu tarafından hazırlanan "Ülkemize Sığınan Suriye Vatandaşlarının Barındıkları Çadır Kentler Hakkında Rapor" da bu eleştirilere yönelik cevap ve açıklamalar yer almaktadır. Ancak bu açıklamalar, tartışmaları bitirmeye yetmemiştir. Özellikle Suriyeli göçmenlerin hukuki olarak karmaşık durumu hükümeti göçmenler hususunda kanun çıkarma yoluna itmiş ve 'Yabancılar ve Uluslar Arası Koruma Kanunu' adı altında yeni bir yasa ve bu yasayla 'Göç İdaresi Genel Müdürlüğü' kurulmuştur. Belki bu düzenlemeyle Suriyeli mültecilerin statüleri yasal olarak bir zemine oturtulmuştur ancak bazı çevrelerin, bu sorunun insani yardım boyutunun dışında, Türkiye'nin bölgesel aktör olarak bölgede söz sahibi olma adına hükümet tarafından kullanıldığı yönündeki algısı ağır basmaktadır. Öte yandan ABD'nin ve AB ülkelerinin çekimser davranışları ve Türkiye'nin Suriye meselesinde Esed rejimiyle dolaylı olarak savaşıyan taraf olarak algılanması esas tedirginlik oluşturan bir konudur. Suriyeli muhalifleri açıkça destekleyen Türkiye'nin ileride kurulacak yeni Suriye'yi müttefik olarak bulacağı da şüpheli bir meseledir. Arap sokaklarında son derece popüler olan Erdoğan'ı Arap yönetimlerinin ne kadar isteyeceği sorgulanması gereken bir alandır. Arap baharından sonra Mısırda iktidar geçen Müslüman Kardeşler'in Türkiye'yi örnek almayacaklarını ifade etmeleri aslında Türkiye'nin Ortadoğu'da lider rolünden rahatsız olduklarını dile getirmeleridir (Önal, 2011). Bu durum da gösteriyor ki sadece sokakların gönlünü almakla bölgesel olarak lider aktör olabilmek mümkün görünmemektedir. Müslüman kardeşlerin Suriye'de de 1940



Yılından beri örgütlenmesi olduğu (<http://tr.wikipedia.org>, 09.01.2013) düşünüldüğünde bu örgütün Türkiye'nin liderliğine bakış açısı zaten bellidir. Ayrıca Mısır'da meydana gelen darbe ve sonrası gelişmelerin 'Arap Baharı' rüzgârının geriye doğru estiği düşüncelerine yol açmıştır. Bu durum ise Suriye'de gerçekleşmeyen baharın Esed lehine sonuçlanma ihtimalini akıllara getirmektedir. Bu noktadan da Suriye politikasını dizayn eden otoritelerin bunları dikkate alarak bu meseleye yaklaşımları fazla risk almadan ilerlemeleri reel politik adına önemli bir gerçek olsa gerektir.

Yukarıda ifade edilmeye çalışılan pek çok problemleri içerisinde barındıran mülteci meselesinde Türkiye'nin durumu gerçekten sıkıntılıdır. Bir taraftan sınırlarını açtığı Suriyelilerden bile eleştiri alırken diğer taraftan da iç politikada eleştirilere maruz kalmaktadır. Kamplarda sık sık nahoş olaylar yaşanması, görevliler ile sığınmacılar arasında sert tartışmalar görülmesi gibi nedenlerle Suriye istikrara kavuştuğunda sığınmacılar tekrar ülkelerine döndüklerinde ülkemiz hakkında ne kadar iyi şeyler düşünecekleri ise çok şüpheli görünmektedir (Günay, 2012a). Bu durum ise beklentilerin boşa gitmesi anlamına gelecektir. Diğer taraftan Suriye'de rejim karşıtlığı şeklinde başlayan savaşın duygusal bir bağlamda mezhepsel karşıtlığa dönüşmesi Türkiye'ye gelen Suriyeli yaralıların Alevi doktor istememeleri (Günay, 2012b) gibi göstergelerle Suriye krizi hızla mezhepsel çatışmaya dönüşme eğilimindedir. Türkiye'nin en çok dikkat etmesi gereken ise, mezhepsel sorunların Suriye'li mülteciler aracılığıyla Türkiye'ye aktarılmamasıdır. Zaten bu tür provokatif eylemler zaman zaman ülke gündemini meşgul etmektedir¹. En son yayınlanan Avrupa Birliği İlerleme Raporunda da bu meselelere değinilmiş Alevi vatandaşların isteklerinin karşılık görmediği sonucunu çıkarabileceğimiz eleştiriler yapılmış ancak buna karşılık olarak Türkiye'nin hazırladığı raporda ise bu sıkıntılara cevap verilmemiştir². Zaten Suriye sorununu diğer Ortadoğu ülkelerinin sorunlarından ayıran en önemli farklılığın ise bölgede meydana gelecek bir mezhep çatışmasına tetikleyici rol alabilme riskidir (Akpınar, 2013: 38). Diğer taraftan bölgede ortaya çıkan radikal İslami bir terör örgütü olan IŞİD faktörü ve Türkiye tarafından PKK'nın Suriye uzantısı olan PYD'ye ABD tarafından silah desteği yapılması Türkiye'nin güvenliğini tehdit eden gelişmelerdir.

Bu riskler göz önüne alındığında ise Hükümet'in Türkiye'nin kendi iç istikrarını güvence altına alma adına bütüncül ve birleştirici bir yaklaşımla politikalar üreterek, bu tür mezhepseli dinsel, etnik ve düşünsel ayrışmaların getireceği zararları önleme adına daha aktif politikalarla toplumun bütün kesimlerini kucaklaması belki de bu sorunu en az zararla atlatmasını sağlayacaktır. Türkiye bütün eleştirilere rağmen insani yönleri ağır basan Suriyeli mülteci problemini 2011 baharından buyana başarıyla yönetmiş ve olası Suriye-Türkiye savaşı durumlarında itidali elden bırakmamıştır. Türkiye kendi iç dengelerini barışçıl bir şekilde koruyarak Suriye'deki krizden en az şekilde etkileneceği öngörülebilir. Dolayısıyla Ortadoğu'daki karmaşanın Türkiye'ye sıçramaması Türkiye'nin kendi iç barışını ve güvenliğini sağlamasıyla doğrudan ilintilidir denilebilir.

¹ Zaman zaman Türkiyeli Alevi vatandaşların kapılarına işaret koyulması örneği.

² Ayrıntılı bilgi için Bakınız: AB raporu için, <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=123>, Türkiye'nin karşı raporu için, http://www.ab.gov.tr/files/2012_ilerleme_raporu_02_01_13_fotomat_version.pdf.



KAYNAKÇA

- Adlı, A. (2006, Şubat), Bavullarda Taşınan Hayaller, *Aksiyon Dergisi*, sayı: 584, 1–5.
- Akpınar, M. (2013), *Arap Baharı Mı İran Ateşi Mi (3.Baskı)*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ayazoğlu, S. (06 Ağustos 2012), Aleviler Beşşar Diyor, *Taraf Gazetesi*.
- BM'ye Beş Maddelik Plan Sürdü (31 Ağustos 2012), *Evrensel Gazetesi*.
- Booth, W. (09 Eylül 2012), In policy shift, Turkey moving Syrian refugees inland or to camps, *Washingtonpost*.
- Chamber, I. (2005), *Göç, kültür, kimlik*, (Türkmen, İ. Çev) ve Mehmet Beşikçi, Ankara: Ayrıntı Yayınları.
- Dalar, M. (2013, Ocak- Şubat-Mart), Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar, *Mardin Time Dergisi*, 2,46-49.
- Deniz, O. (2009), Mülteci Hareketleri Açısından Van Kentinin Durumu ve Kentteki Mültecilerin Demografik Profili, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22, 187–204.
- Diñer ve diğeri (2013), *Suriyeli Mülteciler Krizi ve Türkiye: Sonu Gelmeyen "Misafirlik"*, Uluslararası Araştırmalar Enstitüsü.
- Güçer ve diğeri (2013), *Sınırlar Arasında Yaşam Savaşı Suriyeli Mülteciler Alan Araştırması*, Usak Rapor No: 13-04.
- Günay, Ş. (16 Ağustos 2012), Suriyeli Misafirler Sorunu, *Hatay Gündem Gazetesi*.
- Günay, Ş. (12 Aralık 2012), Suriye; Nereye Kadar? *Hatay Gündem Gazetesi*.
- Güven, E. (2 Eylül 2012), 10 soruda Apaydın Kampı, *Hürriyet Gazetesi*.
- İçduygu, A. ve Toktaş, Ş. (2005), *Yurtdışından Gelenlerin Nicelik ve Niteliklerinin Tespitinde Sorunlar*, Türkiye Bilimler Akademisi Raporları 12, Şenol Matbaacılık, Ankara.
- Kara, P. ve Korkut, R. (2010, Haziran), Türkiye'de Göç İltica ve Mülteciler, *Türk İdare Dergisi*, Türkiye Cumhuriyeti içişleri Bakanlığı, Ankara, 467, 153–162.
- Kınık, K. (2010, Kasım), Göç, Sürgün ve İltica, *Hayatsağlık Dergisi*, 2, 36–39.
- Kiraya Mülteci Zammı (28 Ağustos 2012), *Star Gazetesi*.
- Kolukırık, S. (2009), Mülteci Ve Sığınmacı Olgusunun Medyadaki Görünümü: Medya Politikası Üzerine Bir Değerlendirme, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 1–20.
- Önal, C. (2011, Eylül), Ortadoğu'da Türk Baharı, *Aksiyon Dergisi*, 876.
- Phillips, C. (2012, May-July) Turkey's Suriye Problem, *Public Policy Research*, 19,137–140.
- Phillips, C. (2012, October), "The impact of Syrian refugees on Turkey and Jordan", *Everyday Arab Identity: The Daily Reproduction of the Arab World*, 68, 8-9.
- Sarioğlu, B. (5 Nisan 2013), 190 Bin Suriyeliye Yeni Statü, *Hürriyet Gazetesi*.
- Taşpınar, Ö. (2012, July), Turkey's Strategic Vision and Syria, *The Washington Quarterly*, 35, 127–140.



Türkiye- Suriye Sınırında Mülteci Kampları ve Provokasyonlar (26 Haziran 2012), Milliyet Gazetesi.

İnternet Kaynakları:

- Afet Raporu, Suriye (2012), Erişim tarihi: 25 Aralık 2012, <http://www.afad.gov.tr/TR/IcerikDetay1.aspx?ID=16&IcerikID=747>.
- Afet Raporu, Suriye (2013), Erişim tarihi: 21 Ağustos 2013, <http://www.afad.gov.tr/TR/IcerikDetay1.aspx?ID=16&IcerikID=747>.
- Akgün, Birol (2012), “ABD’nin Suriye Politikası”, Stratejik Düşünce Enstitüsü Analiz, Erişim tarihi: 03 Ocak 2012, <http://www.sde.org.tr/userfiles/file/suriye%20analiz.pdf>.
- Barınma Merkezlerinde Son Durum (2012, 12 Kasım), Erişim tarihi: 20 Aralık 2012 <http://www.afad.gov.tr/TR/IcerikDetay1.aspx?ID=16&IcerikID=848>.
- Başer, Kumru (2012, 29 Ağustos), Tampon Bölge BM Gündeminde, Erişim tarihi: 02 Ocak 2013, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2012/08/120829_turkey_syriabuffer.shtml,
- Belirsizlik: Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerin Durumunu En İyi Anlatan Kelime (2011), Erişim tarihi: 28 Aralık 2012, <http://www.madde14.org/images/0/0d/Emhrn2011tur.pdf>.
- Blair, David (2012,15 Ekim), Turkey's refugee camps full to capacity with Syrians fleeing bloodshed, Erişim tarihi: 01 Ocak 2013, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/9609821/Turkeys-refugee-camps-full-to-capacity-with-Syrians-fleeing-bloodshed.html>.
- Bobb, Scott ve Meyer, Sebastian (2012, 6 Ekim), Syrian Refugee Camps in Turkey Strained, Over Crowded, 0 Erişim tarihi: 1 Ocak 2013, <http://www.voanews.com/content/syrian-refugee-camps-in-turkey-strained-over-crowded/1521846.html>.
- BM Suriye'ye gıda yardımını askıya aldı, Erişim tarihi: 10.12.2014, <http://www.kanalahaber.com/haber/dunya/bm-suriyeye-gida-yardimini-askiya-aldi-205575/>.
- BM, Suriyeli Mülteciler için Para Bulamadı (2012, 21 Aralık), Erişim tarihi: 23 Aralık 2012, <http://www.dogruhaber.com.tr/Haber/BM-Suriyeli-Multeciler-icin-Para-Bulamadi-62828.html>.
- Davutoğlu Esad Görüşmesi sona erdi (2011, 9 Ağustos), Erişim tarihi: 20 Aralık 2012, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2011/08/110809_davudoglu_esad.html.
- Demir, C. Yılmaz ve diğerleri (2011), TBMM Türkiye’de Bulunan Mülteciler, Sığınmacılar ve Yasa Dışı Göçmenlerin Sorunlarını İnceleme Raporları, Erişim tarihi: 25 Aralık 2012 http://www.tbmm.gov.tr/komision/insanhaklari/belge/gocmen_raporu.pdf.
- Hatay Halkı İsyan Edince Hükümet Mülteci Hukukunu Hatırladı (2012,11 Eylül), Erişim tarihi: 29 Aralık 2012 http://www.rasthaber.com/haber.php?haber_id=72117.
- Heckmann D., Oliver (2012, 18 Ekim), Söyleşi: Dirk-Oliver Heckmann ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiseri Antonio Guterres, Çev: Çelik Akpınar, Erişim



- tarihi: 17 Aralık 2012, <http://www.dw.de/t%C3%BCrkiyenin-deste%C4%9Ffe-ihhtiyac%C4%B1-var/a-16315562> 18.10.2012.
- Iraklı Mülteciler, Erişim tarihi: 27 Aralık 2012 <http://irak.ihh.org.tr/mueltecisorunu/iraklimulteciler/irakli.html>.
- Karaca, Ekin (2011,17 Haziran), Suriyeli Göçmenler “Karantinada”, Açlık Grevi Başladı, Erişim tarihi: 19 Aralık 2012 <http://www.bianet.org/bianet/goc/130832-suriyeli-gocmenler-karantinada-aclik-grevi-basladi>.
- Koalisyon dan Suriye'ye ilk IŞİD müdahalesi, Erişim tarihi. 13 Aralık 2014, <http://www.gazetevatan.com/koalisyon-dan-suriye-ye-ilk-isis-mudahalesi-680302-dunya/>.
- Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme, Erişim tarihi: 20 Aralık 2012, <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/179-199.pdf>.
- Mültecilerin Türkiye'ye Maliyeti (2012, 18 Aralık), Erişim tarihi: 19 Aralık 2012 <http://www.advertorialhaber.com/multecilerin-turkiyeye-maliyeti>.
- Mülteci Sorunu, Erişim tarihi: 27 Aralık 2012 (<http://irak.ihh.org.tr/mueltecisorunu/iraklimulteciler/irakli.html>).
- Müslüman Kardeşler (Suriye), Erişim tarihi: 09 Ocak 2013, http://tr.wikipedia.org/wiki/M%C3%BCsl%C3%BCman_Karde%C5%9Fler_%28Suriye%29.
- Özdemir, Haluk (2012, 28 Eylül), Türk Dış Politikasında Yeni Rol Arayışı, Erişim tarihi: 03 Ocak 2013, <http://www.ankarastateji.org/yazar/doc-dr-haluk-ozdemir/turk-dis-politikasinda-yeni-rol-arayisi/>.
- Suriyeli Mültecilerin Türkiye'ye Maliyeti 8 Bakanlığın Bütçesini Geçti, Erişim tarihi: 12 Aralık 2014, www.bagimsizsaglik-sen.org.tr/faaliyetler/haberler/item/281-suriyeli-multecilerin-turkiye-ye-maliyeti-8-bakanligin-butcesini-gecti.html.
- Progonati, Erjada (10 Haziran 2012), Türkiye'nin Dış Politikasında Suriye Krizi, Erişim Tarihi: 03 Ocak 2013, <http://www.usgam.com/tr/index.php?l=807&cid=1388&konu=0&bolge=5>
- Sığınmacı Seçimde Oy Kullanmayacak (2013, 21 Ağustos), Erişim tarihi: 21 Ağustos 2013, http://www.iskenderunes.net/haber_detay.asp?haberID=14644,
- Suriye'nin Komşuları: Sınırlarınız Mültecilere Açık Tutun (2012, 29 Ağustos), Erişim tarihi: 24 Aralık 2012, <http://www.hrw.org/fr/node/109718>.
- Suriyeli Mülteciler İçin Talepler (2011, 18 Haziran), Erişim tarihi: 30 Aralık 2012 <http://www.bianet.org/bianet/insan-haklari/130852-suriyeli-multeciler-icin-talepler>.
- Suriye'deki Olaylar ve Türkiye'deki Arap Aleviler (2012), Erişim tarihi: 01 Ocak 2013 http://www.alevihaberajansi.com/index.php?option=com_content&task=view&id=11735&Itemid=39.
- Syrian Regional Refugee Response, Erişim tarihi: 12 Aralık 2014, <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=224>.



AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 48 Mart – Nisan 2015

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>



Türkiye 2012 İlerleme Raporu (2012), Erişim tarihi: 09 Ocak 2013,
http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/2012_ilerleme_raporu_tr.pdf.

Ülkemize Sığınan Suriye Vatandaşlarının Barındıkları Çadır Kentler Hakkında Rapor (2012), TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, Erişim tarihi: 28 Aralık 2012,
http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2012/raporlar/28_02_2012_1.pdf.

Watson, I ve Tüysüz, G (03 Ekim 2012), Syrian refugees in Turkey: Police are forcing us from homes, Erişim tarihi: 01 Ocak 2013, 24 Aralık 2012,
<http://edition.cnn.com/2012/10/02/world/meast/syria-refugee-crisis-turkey/index.html>.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013), Erişim tarihi: 21 Ağustos 2013,
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm>.

Yücelen, Suriye Olaylarından Fazlasıyla Etkilenen İlimizin Durumuna dikkat Çekti (2012, 17 Ekim) Erişim tarihi: 15 Aralık 2012, <http://www.antakyagazetesi.com/haber-Yucelen-Suriye-olaylarindan-fazlasiyla-etkilenen-ilimizin-durumuna-dikkat-cekti-8230-6050>.

Sözlü Kaynaklar:

Küçük, Zeki, 1992 Hatay doğumlu, öğrenci ile 24.12.2012 tarihinde yapılan kişisel görüşme.
Muharremoğlu, Nevin, 1994 Hatay doğumlu, öğrenci ile 14.12.2012 tarihinde yapılan kişisel görüşme.